

İnanet İnönü'nün Genel Başkan, Bülent Ecevit'in ise Genel Sekreterlik görevlerinde buldukları dönemde, Cumhuriyet Halk Partisinde NATO'ya ilişkin ayrıntılı bir rapor hazırlanmıştır. Partili uzmanlardan oluşan bir komisyonun, Dışişleri Bakanlığı'na Genel Kurmay yetkililerine de danışarak hazırladıkları bu geniş kapsamlı rapor, Cumhuriyet Halk Partisi Parti Meclisi tarafından da onaylanarak resmi bir nitelik kazanmıştır. Ancak, CHP Parti Meclisince 1968 yılında onaylanan bu rapor, Parti Kurultayına sunulmadığı gibi kamuoyuna da tartışılmamıştır. Raporda, Türkiye • NATO ilişkileri, Türkiye'nin güvenliği, NATO ve Amerika Birleşik Devletleri ile NATO ilişkileri üçüncü maddesine dayanılarak 1954'den itibaren yapılan iki münahat» çok çeşitli açılardan ayrıntılı biçimde «İle alınmıştır. NATO ve «İlişki anlaşmaların Türkiye açısından önemini içinde ortaya çıkardığı sakmoalara ve bu sakmoaların Kıbrıs için önerilere raporda yer verilmektedir. Kamuoyuna tartışılmayan CHP raporunda, NATO'nun askeri açıdan Türkiye'yi koruyup koruyamayacağına ilişkin kuşkuyla yer verilmekle birlikte, «oaythncı» niteliğinden ötürü, örgüt bünyesinde kamuoyunun yerinde olacağı görüşü öne sürülmektedir. Türkiye'nin güvenliği açısından zaman içinde ortaya çıkan sakmoaların ise, getirilen önerilerin NATO bünyesi içinde kabul edilmesiyle bertaraf edilebileceğine inanılmaktadır. Ancak, bu önerilerin NATO tarafından kabul edilmemesi hakkında «abırca» tavrı, CHP'nin kamuoyuna «fıkırlanması» olan raporunun sonuna eklenen şu «sOslerle belirtilmektedir:

«NATO'nun değişen şartlara göre yenilenmesini talep ediyoruz» ve bu talebat aralıksız takip edeceğiz. Müttefiklerimiz bu yenileşmeyi kabul etmezlerse ne olur? Türklere tahrik etmeyen, fakat vızır ve menfaatlerini korumasını bilen bir millettir. JSsr turggıda kendilerini kurtarma yolunu bulurlar.»

CHP Tıyın NATO yer alan bu satırların VMnliftT:» bu yana Türkiye'nin, NATO ve ABD ile ilişkilerinde hiçbir «yenileşme» m^j«m» getanemmiştir. Raporda ortaya konulan sakmoalar ve budan karşı getirilen talepler hâlâ geçerliklerini konmaktadır. Amerikan askeri yardımının, ABD tarafından, «Türk dıf pöBttkasma yön verilerek için kullanılacak istenmesi» «Türk raporunu bir kez daha güncel kalmışta. Raporu Özetle kamuoyunun dkkatFM sunuyoruz.

Türkiye HM ıyımın pubat ayında NATO'ya girmiştir. O tarihlerde Amerika Birleşik Devletleri iarektigtade Sovyetler Birliği'na kartı kullanılmak üzere Demokrat Parti iktidandan Tür MyVde askeri fit İstemmiştir. Demokrat Parti Dırdtan ise NATO'7. kabul edlmei halinde üs ve slabıgeestmi bildirir. Ve bu istek kabul edilir. CHP raporunda bu «enime töyl» kaydedilmiştir:

•Sovyet Rusya'ya gerektiğinde mukabele için Gtneydoğu'da et-İK Mere de ihtiyaç duyuldu. T&rdıyo topraktannda kurulacak fider, bu vazifeyi çok etkOl tekilde gBrablırdı. Türkiye'den üsler khaltnmsH lém teklif yapddı. Demokrat Parti iktidarı, NATO'ya dahil edilmek tarh ile üs verebileceğini bUırdı.»

Nükleer denge

Baü ve Doğu blokları arasında kurulan «nükleer denge» i»e CHP'nin NATO raporunda özellikle Türkiye'nin askeri güvenliği açısından ele alınmaktadır. Bu denge sonucunda, nasıl bir gelişme olabileceğine, NATO'nun Tür

kiye'yi koruyup koruyamayacağına ilişkin kuşkuyla «öyle dile getirilmektedir:

•Bu ortam içinde hiç bir ittifak vecibesi, hiç bir «iyast ihtiyacı, iki büyük nükleer devlet, veya birisi göze almadan bir nükleer harp çıkmasına sebep olmaz. Bunların karar vermediği bir harp, bir müttefikin tecavüzüne uğraması halinde, kendiliğinden ve hemen oldu - bitti haline gelemez. Böyle bir harp, konvansiyon silâhlarla patlarsa bir süre, tutuşmalar yalnız başına kalır, bu arada grup başkanları hale bakar, aralarında görüşürler, ayrı bir karara varabilirler.»

Bölgesel savaş

Öte yandan, NATO içinde, ö.ellekle 1956'da «bölgesel sava», kavram ortaya atılır, örneğin, NATO içinde bir kanat ülkesi sayılan Türkiye'ye muhtemel bir •aldırınm «bölgesel aava» olarak kabul edilmesi olasılığından söz edilir. «Bölgesel savaş» kavramına Türkiye'nin güvenliği açısından duyulan kuşku ise CHP raporunda «öyle ifade edilmektedir:

NATO RAPORU

ÜSLERİN KAPATILMASINI
CHP HAZIRLADIĞI RAPORDA
BUNDAN YEDİ YIL ÖNCE İSTEMİŞTİ

«1956 yılında verilen politik direktife göre, Amerika, İngiltere ve Fransa'dan müteşekkül askeri komite, NATO savunma stratejisi ni geliştirmiş olarak ortaya getirdi. Fakat kanatlarda beliren savaş tehlikesi, NATO'nun kanat dışı ülkelerini endişelendiriyordu. «NATO üyelerinden birine veya birkaçına yapılacak tecavüzün bir genel harp sebebi «İlmdm» evvel, sızma, yeraltı hareketi veya mahalli harp tekillerinden biri olup olmadığı tetkik olunmalıdır» görüşü ileri sürüldü.

«Türkiye mahalli harp teriminin, «fıkırlanması» İstedi. Fakat bu açıklama günümüze kadar ya pıhnamışır. NATO üyeleri arasında genel eğilim, kanatlarda bir savaş olmamalıdır, feklindedü. Eğer kaçınılması mümkün olmazsa, küçük tavizlerle önlenmelidir. Bu görüş, Deri savunma stratejisini meydana koymuştur.»

Esnek mukabele

Türkiye açısından verilmesi dü tünülen bu «küçük tavizler»in neler olabileceğine değinilmeyen CHP raporunda, «esnek mukabele» stratejisi de eleştirilmektedir.

ABD'nin «ktlevi mukabele, stratejisini terkedip «esnek mukabele» stratejisini benimsememesi 1957 yılına rastlar. O yüa dek, Sovyetler Birliği nükleer silâhlara sahiptir, ««y bunları Amerika'ya ulaştırabilecek menzilde füzelerle sahip değildir. Bu nedenle benluennmlı olan «ktlevi mukabele» stratejisi, herhangi bir Sovyet «aldırışına karşı bütün nükleer silâhlarla cevap vermeyi öngörür.

Ancak, 1967 yılında Sovyetlerin uzaya fırlattıkları Sputnik Ha bu stratejinin sonu gelir. Zira artık Amerika'da nükleer başlıklı Sovyet fl«H«rinln menzili içine girmiş olur. Bunun üzerine, bu strateji terkedilir ve CHP raporunda «güven verici» bulunmayan «esnek mukabele» stratejisi kabul edilir. CHP raporu, şöyle der:

«Bu strateji emniyet verici bir savunma sağlamaktan uzaktır* Çünkü politik ve diğer nedenlerle asla ikinci safhaya, yani taktik silâhlar kullanma fıkırlanması gelmeyeceği çok muhtemeldir. Bu suretle, konvansiyonel üstünlüğü elinde bulunduran saldırgan, sal

dirisini devam ettirecek ve hedeflerini ele geçirecektir.»

CHP raporunda, konvansiyonel silahlarla mukabele edilmesi konusunda ise şöyle denilmektedir:

«Konvansiyonel mukabele, elde yeter derecede konvansiyonel kuvvet olmadıktan ve alamayacağından nazari kalacaktır.»

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Parti Meclisi tarafından onaylanan raporunda, daha sonra NATO'nun Türkiye'nin güvenliği açısından yarattığı sakıncalara değinilmektedir. On iki madde halinde sıralanan «fihri» turlardır:

Sakıncalar

• Küise? Atlantik Anlaşmasının üçüncü maddesine dayalı olarak yapılan bir ikili anlaşmalar T» bunların uygulanışı sıyefi te alkert mahzurlar yammıtır.

• NATO'nun veya NATO İcdaU nı* vit» göçlerini, Türkiye kanadından usay korumaması karşı tahrik politikaları takip edebilmeleri mümkün olmuş ve kuzey komşumuzda ilişkilerimizi zaman zaman gerginleştirmiştir.

• Ban Arap «tafaHnin Türkiye'den uzak kalma sebeplerinden biri olmuştur.

• Türkiye kuvvetlerinin tamamının NATP'ya bağlanması halinde, hareket serbestliğimizi büyük ölçüde kısıtlamıştır. Halen aksi iddia edilmesine rağmen, ilişkiler, grut olduğu için, durumun a^p^nif yoktur, denilebilir.

• Topraklarımızda Amerika'ya ve NATO'ya bağlı atom üsleri ve stokları bulundurmamak mecburiyetinde kalmışız, bizi Sovyetlerin nükleer hedefi haline getirebilir.

• NATO stratejisi ile milli stratejimizin uyumsuzluğu halinde durumun nezaketi DIZI NATO stratejisini kabulde zorlayabilir.*

• Sizi ilgilendirmeyen atışeler için İhtiyannuan dışı oldu-bittit O» bir samşa strtrklenenbiUriz.

• Bir tecavüze uğradığımız» takdirde, NATO'nun işleyip İr leysmeysceği kesin olarak tayin

• Amerika yafeHn malzeme stnin kouuslmıBinn sratrianntams ohnsar ve aynoa yarçum malzmnwHnin NATO dışında kullanılmatE» Amerika, Başkasının mlhmrtıMtn» bağlı olmam aa kncaıdır.

• NATO'nun yeni stratejisi Türkiye'ye gerçek bir emniyet vermeyecektir.

• Silahlı kuvvetlerimizin ikmal, bilhassa Birleşik Amerika'ya dayalıdır. Bu tırrıç kanalının savaş halinde işlemeı zayıf bir ihtimaldir.

• NATP'ya dahil devletlerin kendi aralarında çıkan meseleleri çözümünde NATO'nun yeterliliği tecrübe ile anlaşılmalıdır.

Ne oldu?

Tam 12 madde halinde belirtilen sakıncaların hiçbirisi bugüne dek bertaraf edilebilmiştir değildir, özellikle Amerikan askeri yardımın Kıbrıs'a ilişkin gelişmeler sonunda kesilmiş olması, CHP raporunda yukarıda

sıraladığımız sakıncalardan bazılarının hâlâ geçerliklerini tümüyle sürdürdüklerini açık seçik ortaya koymaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi raporunda, söz konusu sakıncalar sıralanmakla birlikte bunların NATO bünyesinde bir takım önerilerin kabul edilmesiyle giderilebileceği görüşü Öne sürülmektedir. NATO'dan CHP'nin talepleri olarak nitelenen bu öneriler ayrıntılı biçimde sayılmaktadır:

öneriler

• Kuzey Atlantik Antlaşmasının üçüncü maddesine dayanarak yapılmış NATO anlaşmaları re ikili anlaşmalar yolu ile meydana gelmiş tatbikat, tekrar ve ciddi olarak gözden geçirilerek, mim menfaatlerimize uygun şekiller» sokulmalı veya kaldırılmalıdır.

Türkiye'yi nükleer hedef haline getirecek üs ve tesisler kaldırılmalı, Türkiye'nin atomik silâhlardan tecridi sağlanmalıdır. Nükleer taarruzlar için plan layia olarak görev alınmamalıdır.

örneğin aşağıdaki konuları düzenleyen ikili anlaşmalar da kaldırılmalıdır:

a) Türkiye'de halen tesis edilmiş bulunan «Elektronik İstihbarat Şebekesi» tesis edildiği zamanlarda direkt değil, fakat dolaylı olarak Türkiye'nin ulusal savunmasına katkıda bulunuyordu. Kuzey Atlantik Antlaşmasının esprisine uygun olarak mütala edilebilirdi. Fakat 1967 de tespit edilen yeni NATO stratejisi muvacehesinde bu tesislerin Türkiye bakımından fayda ve mahzurları üzerinde Önemle durulmalıdır. Herhalde Türkiye'ye ciddi bir tayda sağlanıyorsa, bir tahrik vasıtası olmaktan çıkarılmalıdır.

İncirlik üssü

b) Adana İncirlik üssündeki Amerikan Stratejik Bombardıman Kuvvetinin, keza yeni strateji muvacehesinde Türkiye ye muhtemel tecavüzün, birinci konvansiyonel ve ikinci konvansiyonel, taktik atom silâhları karışımı mukabele safhalarında, herhangi bir fonksiyonu kal mamıştır. Faydalı olabileceği tanılan üçüncü nükleer turmanma safhasında ise, müteceviz için nükleer stratejik bir tehdit teşkil edeceğinden, bu safhaya erişilmeden evvel kesin surette İmha edHecegl kabul edilmelidir.

Bu şartlar altında faydası olmadan, Türkiye'nin bir bölgesini nükleer hedef haline getirecek bir Ussun, Türkiye'nin mümkün olduğu kadar çabuk alınması, her balamdan bir zarurettilir.

e. 1967-ye kadar uygulanmam genel prensip olarak kabul edilmiş stratejinin bir İcabı olarak, Türkiye'ye sokulmuş olup da, çift anahtar usulü, yani Türkiye ve Birleşik Amerika'nın müşterek müsaadesi ile kullanılacak olan taktik atom silâhları, yeni stratejiye hâkim olan görüş ne-

ticesi, bu silâhların kullanılma zamanı olan stratejinin ikinci safhasında da kullanılmayacağı göstermektedir. Bu durumda müteceviz, kendisi için tehlikeli göreceği bu silâhların imhasını birinci derecede göz önünde tutacaktır. Türkiye'nin muhtelif yerlerinde depo edilmiş bu silâhlara, konvansiyonel olsun, nükleer olsun, ciddi taarruzlar tevchil edecektir. Bu silâhların taktik alandaki yüksek tahrip alandaki yüksek tahrip gücünü kullanma inisiyatifimiz olmadan, ağır taarruzlara hedef olmamız isabetli bir düşünce ve hareket tarzı değildir. Bu bakımdan bu silâhların kullanılması yetkisinin Türk makamlarına devredilmesi bir zaruret olarak belirmektedir. Bu husus gerçekleşmediği takdirde, taktik atom silâhları Türkiye'den çıkarılmalıdır.

Bu arada otomik mayınlar konusunda da aynı görüşü muhafaza etmekteyiz.

• NATO'ya tahsis edilmiş kuvvetlerimizin gerektiğinde milli savunmamız için kullanmak serbestliğine kesin surette sahip olabilmeliyiz».

• ölçüsüz bir iyi niyetle Te diğer NATO Ülkelerinde uygulanmayan Türkiye'deki görevli Amerikalılara ikili anlaşmalar ySlu ile sağlanan siyasi, askeri, adli ve ekonomik bağımsızlığımızla bağdaştırılmalı mümkün olmayan imtiyazlar twttıfını kesin surette kaldırılmalıdır.

ulusal strateji

• Milli stratejimiz bir an evvel tesbit edilmeli, bu stratejiyi uygulamak için milli güç, bütün unsurları ile politik, sosyo-kültürel, ekonomik ve askerî bir ahenk haline getirilmelidir. Bu strateji icapları daima birinci Önceliği almalı, NATO stratejisi ile koordine edilmeye çalışılmalıdır. Ber iki stratejinin uyumsuz noktalarında NATO stratejisinin tadiline gidilmeli, millî stratejiden fedakarlık yapılmamalıdır.

• Türkiye'nin askeri bünyesinde köklü değişikliklere gidilmesi lazımdır. Siyasal ve coğrafi şartları itibarı ile bölgesel savaşlara müsait durum arzeden, NATO'nun güneydoğu kanadında mevcudiyetimizi muhafaza ve millî menfaatlerimizi korumak için her durumda etkili olabilecek bir askeri güce sahip olmamız zaruridir. Bu sebeple milli stratejimize uygun bir kuvvet

zorlayıcı şarttır. NATO ile ilişkilerimiz bu açıdan düzenlenmelidir.

• Askerî yardımların süresi sınırsız değildir. Türkiye ile Birleşik Amerika arasında anlaşması daha yeni yapılan 5 yıllık askeri yardımda. Birleşik Amerika ehemmiyetli İndirim yapmıştır. Dünya şartları gelecek için, bizimle ilgisi bakımından dikkatli bulunmayı gerektirecek şekilde gelişmektedir. Bilhassa Birleşik Amerika'nın ekonomik ve İç politika şartları bu tahmini doğrulayacak niteliktedir.

Dışa dayalı ikmal

Silahlı Kuvvetlerimizin dışa dayalı lojistik ikmal Türkiye'yi, savunmasında çok ciddi buhranlarla karşı karşıya getirebilir. Bu bakımdan, dış kaynaklara dayalı ikmal sisteminden mümkün olan süratte kurtulmanın tedbirlerini ciddi olarak almak zaruretindeyiz.

Dış yardımlar daha az kısıtlayıcı şartlarla almmalı ve Silahlı Kuvvetler elindeki silâh ve araçlar hiçbir tahditte tabi olmaksızın millî organların selahiyet ve sorumluluğu içinde kullanılabilir.

• Türkiye'nin Batılı müttefiklerinden yardım yolu ile aldığı çok fazlası ile Ödemiş bulunduğu bilim lazımdır. Bu bakımdan yardımlara karşı tavizkar eğilimin bilhassa idareci kadroda bulunmaması lazımdır.

• Milli savunma yükünün NATO üyeleri arasında adilane dağılımı prensibi esas olmalıdır.

• NATO'nun askeri strateji ve teşkilâtı üzerinde reformcu çalışmalar hız verilmelidir. Bu ölçüden olmak İtserer:

a. Avrupa Yüksek Başkomutanlığındaki (SHAPE) Milli Askerî Temsilciler (NMR) yeteri derecede etkili olacak şekilde düzenlenmelidir.

b. İzmir'deki Güneydoğu Avrupa Müttefik Kuvvetleri ve «*n»a Taktik Hava Kuvveti Karargâhları kaldırılmalı, NATO'ya ta'nisli Türk kuvvetleri Napoli'deki karargâha taşınmalıdır. Bu furlatılmalıdır.

Kurmay Ba şkan yardımcılıkları İhdas edilmeli (Türk, İtalyan, Yunan) -Ta her Kurmay Başkam yardımcısı, periyodik olarak müşterek Kurmay Başkam görevini yürütmelidir.

c. NATO İçinde, Ege ve Akdeniz'deki kontrol ve sorumluluk sahaları, Türkiye'yi kararlılıkla bağlamış durumdadır. Sah» Komutanlıkların selahiyet ve sorumluluk hudutları yeniden gözden geçirilmeli ve Türkiye lebine düzeltilmelidir.

d. NATO'nun ne zaman işleyip ne zaman İşlemeyeceğinin açıklığı ve kesinliğe kavuşturulması bir zaruret olarak ortada durmak, tadr.

e. Türkiye'nin kendi dışımda bir savaşa sürüklenmesi İhtimalleri ortadan kaldırılmalıdır.

ve sonuç

Banlarını özetle aktardığımız CHP Önerileri bundan İbarettir. Bu Öneriler yapıldığı NATO ve ABD tarafından makbul addedilmezlerse ne olur? Bu sorunun bayii anlamlı yanıtı da CHP raporunun sonunda şöyle veriliyor:

«NATO'nun değişen şartlara göre yenileşmesini talep ediyoruz ve bu talebimizi aralıksız takip edeceğiz. Müttefiklerimiz» bu yenileşmeyi kabul etmeselerse ne olur? Türkler tahrik etmeyen, fakat varlığını ve menfaatlerini korumasını bilen Ur milletler. Bu durumda kendilerini kurtarma yolunu bulurlar.»

CCumhuriyet ,
5 Şubat 1975)